

Студентські наукові записки. Серія “Політичні науки”. Матеріали конференції: “Перспективи та загрози демократії у постпомаранчевий період в Україні”. – Острог: Видавництво Національного університету “Острозька академія”, 2010. – Вип. 4. – 150 с. – С.119-131.

Троцюк Марія Миколаївна,

студентка Національного університету “Острозька академія”, спеціальності “політологія”

СТАН НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В ПОСТПОМАРАНЧЕВИЙ ПЕРІОД

У статті йдеться про рівень забезпечення стабільності і національної безпеки України, враховуючи внутрішньополітичну ситуацію в країні. Використовуючи метод порівняння, аналізу, прогнозування, у дослідницькій роботі стан безпеки проаналізовано у таких сферах: інформаційна, економічна, енергетична безпеки, безпека державного кордону, етнічна ситуація, гуманітарна безпека, а також дослідження охоплює вивчення такої важливої складової державної безпеки як армія. Кожна з досліджуваних сфер має важливе значення для розвитку і стабільності країни.

Ключові слова: національна безпека, економічна безпека, інформаційна війна, енергетична безпека, демілітаризація і демаркація кордонів, професійна армія.

Об'єктом дослідження виступає національна безпека України як сфера діяльності країни у реалізації національних інтересів. Предметом дослідження є стан забезпечення національної безпеки України. Актуальність дослідження зумовлена нагромадженням проблем внутрішнього і зовнішнього характеру, що впливають на безпеку, стабільність і рівновагу держави на міжнародній арені. Вони зачіпають інтереси багатьох держав і не залишають можливостей окремій країні сховатися за нейтральним статусом. Питання національної безпеки для кожної держави є одним з пріоритетних її національних інтересів. Проблема безпеки – актуальне питання як в минулому, так не менш турбує світову спільноту і сьогодні. Війни, конфлікти, терористичні акції, миротворчі операції стають чи не найактуальнішими питаннями обговорення у міжнародних відносинах. Ці аспекти визначають нову розбудову міжнародної безпеки і розстановку в ній кожної з країн, в тому числі України. Особливо це питання важливе для України, як без'ядерної держави, що й надалі притримується політики нерозповсюдження ядерної та іншої зброї масового ураження. Проблемою забезпечення національної безпеки виступає адекватне реагування політичного керівництва держав на

появу нових викликів та загроз у різних сферах життєдіяльності суспільства.

На сьогодні дана проблема представлена роботами такими дослідниками як С. Василенко, В. Алещенко, Єрмоленко, М. Дмитренко, І. Курас, Н. Пархоменко, А. Сухоруков, І. Темненко.

Сьогодні, в умовах становлення державності національна безпека набуває першорядного значення. Україна як суверенна європейська держава спрямовує свою зовнішню політику на зміцнення миру та стабільності у світі через зміцнення національної безпеки, підтримці внутрішньої політики, захисту власних інтересів. Україна формує власну національну безпеку, адже могутність держави визначає її місце та авторитет у світовому співтоваристві. Національна безпека є основою для забезпечення виживання та стійкого розвитку держави.

Світові процеси глобалізації, впровадження новітніх інформаційних технологій, формування інформаційного суспільства посилюють важливість такої складової національної безпеки, як інформаційна безпека. Інформація сприяє розвитку громадянського суспільства, є необхідним підґрунтям для розвитку економіки, сприяє формуванню об'єктивного іміджу України у світі. Неefективна система інформаційної безпеки є кроком повернення назад до авторитаризму, ізоляції України на міжнародній арені. Сьогодні поряд з традиційними загрозами, які існують у сфері формування, зберігання і поширення інформаційних ресурсів, що підлягають охороні з боку держави, виникла і небезпека, пов'язана з такими новими явищами, як "інформаційна експансія", "інформаційна війна".

Використання таких методів може поширювати дезінформацію, інформаційний шантаж, що підриває внутрішню стабільність та послаблює зовнішню безпеку. Слабка інтегрованість України у світовий інформаційний простір, недостатня кваліфікованість і активність її інформаційних служб та використання ЗМІ окремими політичними силами дозволяє іноземним державам втручатися у внутрішньополітичну ситуацію в Україні, а уявлення про нашу державу у світі формуються не з власних національних джерел, а з уявлень, оцінок ЗМІ інших держав, виходячи з власних геополітичних, економічних, військових, політичних, національних інтересів. Такі втручання підривають національну безпеку України.

Так, наприклад, російські ЗМІ, періодично висвітлюючи події в Україні, її зовнішню політику, посадових осіб, творять спотворене уявлення про ситуацію в Україні. Така ситуація була в 2004 р. у зв'язку з президентськими виборами, на початку 2009 р. у зв'язку з газовим інцидентом та всередині 2009 р. пряме інформаційне протистояння

президентів України і Росії. Такі дії однозначно негативно впливають на формування соціокультурного та мовного простору регіонів, у яких особливо відчувається російська присутність. Посилення негативного зовнішнього впливу на інформаційний простір України розмиває суспільні цінності та національну ідентичність. Велика присутність російських ЗМІ в інформаційному просторі України значно впливає на формування громадської думки, свідомості українців.

Важливою складовою національної безпеки є економічна безпека. Економічна безпека – це такий стан національної економіки, який дозволяє зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз і здатний задовольняти потреби особи, суспільства, держави. Головними критеріями оцінки стану економічної безпеки держави в її внутрішньому і зовнішньому контекстах є: економічна незалежність (можливість здійснення державного контролю над національними ресурсами, рівноправність участі у світовому ринку праці), відсутність тіньової економіки, стійкість і стабільність національної економіки (ефективний розвиток підприємницької діяльності, стабільність курсу національної валюти), проведення ефективної інвестиційної, податкової політики, стабілізація банківської системи.

Однак за неофіційними показниками рівень тіньової економіки охоплює від 40% до 60% ВВП. Це й послаблює інвестиційний клімат, функціонування кредитно-валютної системи. Значна частина коштів, що надходять в українську економіку ідуть в офшорні зони. Рівень інфляції в Україні на травень 2008 р. через збільшення грошової маси на 51% досяг 31%, на 2009 цей показник становив 12,3%. Велика частка безробіття, дефіцит державного бюджету, надмірна імпортна залежність країни зупиняють розвиток власної економіки, зокрема у 2009 р. імпорт товарів перевищив експорт на 5732,7 млн. дол. [17]. До січня 2009 р. промислове виробництво впало на 34% порівняно із січнем 2008 р.

Україна, будучи учасником СОТ, повинна виходити на світові ринки торгівлі, не втрачаючи своїх позицій. Однак для цього необхідно, щоб був потужним і конкурентноспроможним внутрішній ринок держави. Сьогодні Україна втратила свою першість у виробництві багатьох торговельних продуктів, в тому числі сільськогосподарської продукції. Існує ряд перешкод, що завдають труднощів взаємному товарообігу між країнами, зокрема існує досить високе мито на певні українські товари та деякі інші обмеження. Росія навіть намагається витіснити Україну в реалізації певних товарів. Так, найбільш яскравим прикладом стала конкуренція на світових ринках українських та російських виробників рудних концентратів та металу. Саме якраз продаж металу відіграє зна-

чну роль для України, оскільки до 40% українського експорту припадає на металопродукцію. Не опосередковану роль відіграє і конкуренція між танкобудівниками та постачальниками озброєнь і військової техніки. Не існує рівноваги і в енергетичній сфері, що ставить під сумнів забезпечення енергетичної безпеки. Енергетична безпека становить важливий компонент безпеки не лише окремої держави, а й світу в цілому. Питання нафти і газу складають особливу вагу та інтерес для України, як держави-споживача і транспортера цих ресурсів.

Енергетична залежність від Росії стає перепоною добросусідських відносин і змушує Україну шукати альтернативні види палива або проводити диверсифікацію джерел споживання чи будувати нові шляхи постачання енергоресурсів, зокрема перспективним є побудова нафтопроводу “Одеса – Броди – Гданськ – Полоцьк”, що безпосередньо забезпечуватиме поставку ресурсів до Європи. Географічне положення України дозволяє задіяти різноманітні джерела постачання нафти незалежними шляхами з Азербайджану, Туркменістану, Казахстану, країн Близького і Середнього Сходу (Ірак, Іран, Саудівська Аравія), суттєво посиливши свою роль держави-транспортера між нафтовидобувними країнами і ринками збуту. Альтернатива постачання каспійської нафти є однією з найбільш оптимальних. Однак тут існують деякі проблеми щодо шляху транспортування, адже перекачування природних ресурсів через територію Росії зумовить ту ж залежність від Росії, а також зумовить підвищення ціни за транспортування. Азербайджан не готовий до будівництва нафтопроводу “Одеса – Броди” через залежність від Росії та боячись отримати негативну реакцію Росії. Загрозою для України є й те, що Росія прагне будувати Північноєвропейський газопровід по дну Балтійського моря з Росії до Німеччини.

На сьогодні Україна потребує 36-40 млн. т нафти на рік. Покриття потреб нашої держави власними ресурсами складає 6-10% залежно від коливання виробничого і невиробничого попиту на продукти її переробки. При середньорічному видобутку в Україні 18-20 млрд. куб. на рік, потреба промисловості і населення коливається у межах 80-100 млрд. куб. на рік, тобто покриття потреб становить 20-25%. Росія перекачує до України понад 80% решти нафти і близько 75% газу [15].

Однак, за оцінками експертів, за запасами вуглеводневих паливно-енергетичних ресурсів Україна належить до відносно забезпечених країн світу. Станом на 2007 р. доведені запаси природного газу в Україні склали 1,03 трлн. м. куб. [3]. За цим показником вона посідала третє місце в Європі. Розвідано значні запаси покладів нафти і газу, введення в дію яких дасть змогу збільшити власний видобуток природних ресур-

сів у 1,5-2 рази, а відтак значно скоротити споживання імпортованої сировини. Так, перспективними родовищами нафти є Придніпровський та Прикарпатський регіони, Дніпровсько-Донецька западина, шельф Чорного і Азовського морів. Проте, головною перешкодою реалізації цього є недостатність коштів на освоєння цих родовищ, а залучення іноземного капіталу може загрожувати захисту стратегічних ресурсів національного значення.

Стратегічно важливим є на сьогодні питання атомної енергетики, адже, російська держкорпорація “Росатом” веде переговори з українською стороною про підписання короткострокових контрактів на постачання ядерного палива на 2010-2011 рр. та довгострокових – до 2026-2030 рр.

Сьогодні на українських АЕС експлуатуються 15 ядерних енергоблоків російського дизайну, паливо для яких постачає російський “ТВЕЛ”. Український промисловий потенціал забезпечує виробництво природного урану в обсязі близько 30% від потреб вітчизняних АЕС. Головним стратегічним завданням Росії є монопольне постачання власної атомної енергетики до України, ставлячи Україну ще й в атомно-енергетичну залежність, або ж безпосереднє керівництво російською стороною атомною галуззю в Україні, що підриватиме національну безпеку нашої держави і ставитиме її в напружені ситуації. Від виконання цих завдань залежить обсяг подальшої присутності корпорації “Росатом” на українському і європейському ринках. Конкурентною компанією є Westinghouse, яка навесні 2008 року підписала контракт на поставку ядерного палива на три енергоблоки Південноукраїнської АЕС з НАЕК “Енергоатом” на період з 2011 до 2016 року [13].

Фактично Росія програла з цим контрактом, і підписання якого 2 жовтня 2009 р. не відбулося між українським НАЕК “Енергоатом” і російським ВАТ “ТВЕЛ”. Росія в свою чергу обвинувачує Україну в політизації питання забезпечення українських АЕС ядерним паливом. Зацікавленість Росії Україною у цій сфері можна пояснити значними економічними вигодами, які російська сторона може отримати від обслуговування усіх 15 енергоблоків радянського дизайну типу ВВЕР. Росія намагається стати лідером у цій галузі і до 2030 року прагне володіти 30% світового ринку ядерного палива. Для того, щоб досягнути цього їй необхідно збільшити кількість атомних енергоблоків, зокрема будівництво нових в Україні. Росія має й наміри, щоб Україна, обравши російські технології для вироблення ядерного палива, згодом будувала енергоблоки з використанням лише російських реакторів.

До сьогодні не є остаточно врегульованою і проблема державного

кордону. Демаркація і делімітація українських кордонів не завершена, зокрема юридично не оформленими залишаються кордони з Росією, Молдовою, Білорусією, а донедавна існували й українсько-румунські дилеми. Лінія кордону проходить умовно в певних межах. Це й створює проблему нелегального перетину кордону, наприклад, із Білоруссю, жителями прикордонних населених пунктів. Двосторонній договір “Про державний кордон”, підписаний 18 серпня 1999 року і ратифікований Верховною Радою України 6 квітня 2000 року, залишався нератифікованим парламентом Молдови. Кроком вперед стало підписання в січні 2010 року програми українським урядом з представниками молдовської влади про демаркацію кордону протяжністю 452 км. Це дає змогу в майбутньому вирішити проблеми з кордонами з сусідньою державою, сприятиме підвищенню регіональної безпеки шляхом усунення ризиків і загроз від неконтрольованості кордонів, відкриває можливість розпочати переговори між Україною і ЄС щодо безвізового режиму [18].

Однак, найбільш проблематичним залишається кордон між Україною та Російською Федерацією, який має загальну протяжність 2292,6 км [10, с. 5-6]. Різне бачення способів врегулювання заважає вирішенню цих питань, оскільки українська сторона наполягає на впорядкування кордону за існуючими у світі політико-правовими стандартами, тоді як Російська Федерація наполягає на не зовсім правовому способі оформлення державного кордону. Відтак, у союзних договорах між країнами відсутні статті, що детально регулюють кордони на місцевостях. Незабезпечення необхідного рівня безпеки державних кордонів несе загрозу національній безпеці, сприяє зростанню міжнародної злочинності, контрабанди, нелегальної еміграції.

Перш за все, необхідно врегулювати статус Азовського моря і Керченської протоки. Нині Азовське море і Керченська протока є внутрішніми водами України і Росії [5]. Українська сторона наполягає на тому, щоб Азовське море отримало статус територіального моря і для України, і для Росії з чітким розмежуванням його економічних зон. Тоді як росіяни наполягають закріпити володіння цих вод за двома країнами без будь-яких спеціальних позначань і розмежування з метою спільного використання ресурсів [10, с. 5-6]. Українські дипломати традиційно нарікали на позицію Росії, зазначаючи, що “у РФ виходять з того, що демаркація сьогодні не відповідає російським інтересам саме тому, що вона створить напругу як у міждержавних відносинах, так і в тих регіонах, населених пунктах, які існують на території двох держав”. Однак, ніколи донині Україна офіційно не погоджувалась на відмову від демаркації кордону [16]. Відмова від демаркації українсько-російського кордону є прямою загрозою національній безпеці України.

“Каменем спотикання” стало розташування військово-морських баз Чорноморського флоту у Севастополі – найчисленнішого контингенту Збройних Сил Росії за кордоном. Звідси триває потужний вплив Росії на розвиток ситуації в Чорноморському регіоні. Флот залишається інструментом здійснення військово-політичного контролю над Україною. Забезпечення військової присутності Росії може створити неабиякі проблеми для збереження державного суверенітету України і в подальшому може перешкодити інтеграції до євроатлантичних структур.

Етнічна ситуація в країні також відображається на внутрішньому стані безпеки України і є її визначальним чинником. Найбільшою загрозою виникнення етнічних конфліктів є регіони – Крим та Закарпаття, а також важливим є й взаємовідносини етнічних меншин з титульною нацією та їх взаємодія між собою. Серед етнонаціональних проблем України кримськотатарська залишається найгострішою. Повернення кримських татар на свою історичну Батьківщину зумовило ряд проблем у внутрішній політиці України: облаштування репатрійованих кримських татар – капітального та житлового будівництва, забезпечення земельними ділянками, створення робочих місць для кримських татар, соціального захисту, відтворення та збереження національного та культурного середовища автохтонного етносу, надання статусу корінного народу, представництво їх у місцевих органах влади. Один з чинників загостреної уваги до кримськотатарської проблеми – ісламське віросповідання кримських татар, яке особливо виділяється на тлі або православної ідентичності, або атеїстичності більшості населення Криму. Крім цього, можлива загроза ісламізації населення, адже 9% населення сповідують іслам і отримують підтримку своєї релігії з боку Туреччини. Хоча сьогодні мусульманський рух у Криму не становить загрози стабільності держави, її територіальної цілісності [8, с. 211].

Більші сепаратистські настрої щодо Криму виражає Росія, оскільки частка росіян складає 58,3% і робить їх домінуючою етнічною групою в даному регіоні. Більшість українців в Криму співвідносять себе з російським культурно-мовним середовищем. Процес русифікації триває й до сьогодні, незважаючи на проголошення незалежності і визнання української мови державною. Незадовільний стан справ з українським шкільництвом, а книгодрукування українською мовою взагалі відсутнє, на 200 російськомовних видань лише одна бюджетна україномовна тижнева газета “Кримська світлиця” мізерного тиражу, який не досягає навіть 10 тисяч примірників. Популяризація російського націоналізму на півдні України вносить деструктив і загрожує національній згоді в регіоні, а відтак підриває стабільність у всій країні. Адже міжетнічний

конфлікт в автономії може стати прецедентом для інших регіонів [12].

Наступним регіоном напруженої етнічної ситуації є Закарпаття. Учасники політичного русинства намагаються відокремити Закарпаття від України і штучно створити із закарпатських українців нового народу – русинів або радше прагнуть отримати статус самоврядної адміністративної території.

Питання з суто етнічного перетворилося на політичне. Русини, маючи власну субкультуру, мову та інші атрибути народності, не вважають себе частиною українського народу. Причинами виникнення ідеологічної течії поряд з історичними передумовами є й зовнішньополітична зацікавленість, зокрема Росії, відстоюючи політичні та економічні інтереси та з метою підриву державної стабільності України. Загострення відносин між національними меншинами можуть породити конфлікти, загострення міжнаціональних відносин. Міжетнічні стосунки є найбільшим конфліктогенним чинником.

Останніми роками загострена ситуація і в гуманітарній сфері. Продовжується руйнування науково-технічного потенціалу України, зменшується фінансування науки, скорочення наукових кадрів, їх відпливу за кордон. В різних сферах суспільного життя домінує російська мова – наслідок русифікаторської політики Радянського Союзу.

Російськомовне населення, яке здебільшого мешкає на Сході України, принципово заперечує ідентифікацію себе як української нації, ігнорує державну мову, перевага надається російським ЗМІ, навчання на 98% ведеться російською [2]. Але крім російськомовних росіян, є також і російськомовні українці, що ускладнює ситуацію. За даними Всеукраїнського перепису населення в 2001 р. українська мова є рідною для 67,5% жителів країни: для 85% – українців, 4% – росіян, 11% – для представників інших національних меншин. Для 29,6% жителів рідною є російська мова: в тому числі для 15% українців, 96% росіян та 31% представників інших національних меншин. За соціологічним дослідженням, яке проводилося у 2001 р. у південних і східних регіонах держави, перевагу радянській ідеології віддало 22,7% і 26% опитаних, які співставляють себе "радянським народом" [11, с. 62].

Фактор "російськомовності" роз'єднує єдину націю на два світи і є причиною відсутності громадянського суспільства, почуття національної єдності. Мовна біполярність – постійний фактор напруги в Україні, постійний чинник міжетнічних конфліктів.

Поряд з мовним чинником у сфері гуманітарної безпеки важливу роль відіграють міжконфесійні відносини. Адже існування багатьох конфесійних груп, а також відсутність єдиної Православної Церкви

розділяє суспільство на окремі групи. Релігійне середовище містить певний потенціал деструктивізму й конфліктогенності, а це становить реальну загрозу національній безпеці України. Найвищий рівень між-конфесійного напруження в зв'язку із суперечками за церковне майно і культові споруди спостерігається у західних областях та Києві між громадами УПЦ і УПЦ КП [4, с. 348]. Близько 10566 православних парафій знаходяться під керівництвом УПЦ МП (Московського Патріархату), а лише 3484 під управлінням УПЦ КП (Київського Патріархату). Це зумовлює вплив Росії на Україну не лише в релігійному плані, а й через політизацію релігії, тобто шляхом взяття участі у політичній діяльності служителів культу, функціонуванням політичних партій та рухів на релігійній основі, участю церкви у регулюванні політичних конфліктів, проводиться втручання і на політичний курс держави.

Забезпечення національної безпеки неможливе і без такої важливої складової як боєздатна, професійна національна армія. Армія покликана виконувати роль стабілізаційного чинника, залишаючись реальною, найбільш організованою силою запобігання можливій збройній агресії, засобом збереження суспільства від руйнування, чинником, що сприяє соціальному співробітництву, забезпечує соціально-груповий компроміс.

За часів існування Радянського Союзу Воєнна організація держави була єдиною централізованою військовою структурою, яка координувалася і контролювалася єдиним керівництвом, системоутворюючими зв'язками, що дозволяло їй ефективно взаємоузгоджено функціонувати в межах, визначених політичним керівництвом держави. Крах СРСР вимагав від України швидкого створення власної армії, трансформувавши військові контингенти радянського зразка в Збройні Сили України. Водночас відсутність власного досвіду державницького будівництва та наявна тогочасна ситуація заважали створенню такої централізованої, потужної армії. Відчувалась відсутність ієрархічності зв'язків, єдиної структури військової організації держави, всі військові структури підпорядковувалися різним відомствам, які могли суб'єктивно трактувати рівень наявних загроз у підконтрольній сфері, нарощувати чисельність і потенціал своїх військових структур [6, с. 54].

Відсутність чіткої взаємодії та взаємозалежності військових структурних елементів потребує реформування силових структур держави, в тому числі Збройних Сил України (ЗСУ). В результаті реформування Україна має створити наближені до європейської моделі професійні, багатofункціональні, належним чином озброєнні Збройні Сили, спроможні виконувати покладені на них завдання. Насамперед величезною проблемою є відсутність належного фінансування ЗСУ. Згідно із Зако-

ном України “Про оборону України” фінансування потреб оборонної сфери держави здійснюється винятково через Державний бюджет, обсяги видатків якого мають відповідати реальним потребам оборони та становитиме не менше 3 % запланованого обсягу ВВП [7, с. 106]. Однак рівень фінансування складає половину гарантованих коштів, з яких понад 85 % використовується для утримання армії, що не залишає ресурсів для боездатного реформування ЗСУ, відбудову інфраструктури. Так, у 2006-2007 рр. Міністерство оборони недоотримало в цілому 4,5 млрд. грн. (у 2006 р. – 2,3 млрд. грн., у 2007 р. – 2,2 млрд. грн.), а в Державному бюджеті на 2008 р. оборонному відомству передбачено було асигнування в розмірі 9,9 млрд. грн. (1,07 % ВВП), або 57,1 % потреби, яка становить 17,4 млрд. грн [1, с. 33]. В 2009 закладалося 12,806 млрд. грн., а отримано – 8, 341 млрд. грн.

По рівню оснащеності зброєю і технікою Україна знаходиться на рівні 1990-х років. “Якщо цикл зміни озброєння близько 20 років, наша держава здійснила його десь на 10 %, нові зразки зброї у нас максимум за 1991 рік”.

На порядку денному сьогодні стоїть і кадрове питання. Спрогнозуємо чисельність ЗСУ на 2010 рік в цілому та на наступний 2011 р. (таблиця 1).

Таблиця 1
Загальна чисельність Збройних Сил України
впродовж 2001-2011 років*

Рік	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011**
Тис. осіб	405	390	355	285	245	222	200	183	165	135	105

*Дані міністерства оборони України [14, с. 54]

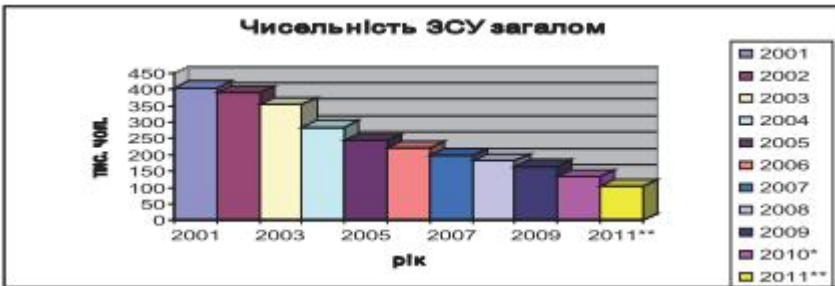
Припустимо, що така тенденція буде збережена і надалі.

$\Delta Y_{сер} = (Y_n - Y_1) / (n - 1)$, де $\Delta Y_{сер}$ – середній абсолютний приріст показника, Y_n – останній показник, Y_1 – початковий показник, n – кількість показників, Y_{n+1} – майбутнє значення. Використовуючи статистичні показники – знайдемо середній абсолютний приріст. Так, спрогнозуємо чисельність офіцерського складу:

$\Delta Y_{сер} = (165-405)/(9-1) = -30$ (на скільки в середньому зменшиться показник на наступний рік). Тоді отримуємо майбутнє спостережене значення на 2010 р.: $Y^*_{n+1} = Y_n + \Delta Y_{сер} = 165 + (-30) = 135$ тис. чол. Аналогічно на 2011 р.: $\Delta Y_{сер} = (135-405)/(10-1) = -30$, тобто в загальному особовий склад ЗСУ у 2011 р. зменшиться на 30 тис. осіб. Отже, $Y^*_{n+1} = 135 + (-30) = 105$ тис. чол. – прогнозована чисельність.

Отже, прогнозується, що до 2011 року загальна чисельність зменшиться до 105 тис. чол. Тоді як в 2001 році налічувала 405 тис. чол. Така тенденція до зменшення може негативно впливати на національну безпеку країни. Однак досить часто не кількісний склад визначає могутність держави, а якісний. Тому державна політика країни має бути спрямована на реформування Збройних Сил України і переходу на контрактну службу (рис. 1).

Отже, ступінь забезпечення національної безпеки на практичному рівні є низьким, незважаючи і на деякі позитиви. Проблеми виникають у кожній сфері і підривають державну стабільність. Виникли нові загрози, які на сьогодні мають інший характер і масштаб.

Рис. 1. Загальна чисельність особового складу армії впродовж 2001– 2011 років

Нині воєнне зняряддя набуває другорядного значення. “Інформаційні війни” та “інформаційні атаки” набувають все більшої гостроти і загрози. Інформаційна сфера безпеки України значно поступається провідним державам світу і зазнає негативного зовнішнього впливу. “Тінізація” економіки, низька забезпеченість конкурентоспроможності вітчизняної продукції, дефіцит бюджету, залежність від кредитів Міжнародного Валютного Фонду ставить під загрозу не лише економічну незалежність, а й енергетичну – несвоєчасні сплати за газ призводять до “газових війн”, бензинових криз, що супроводжуються інформаційними атаками. Стратегічно важливими є питання атомної енергетики,

адже іноземні держави зацікавлені у витісненні української держави з світового ринку, передусім Російська Федерація має наміри встановити монопольний контроль у цій сфері.

Неврегульованими залишаються і до сьогодні державні кордони України. Нездійснена демілітаризація і демаркація кордонів у певних регіонах залишає країну у підвищеній напрузі. Визначальним чинником у стабільності країни відіграє етнополітична ситуація. Україна є поліетнічна держава: до її складу входять різні за походженням, традиціями та культурою етнічні спільноти. Тому політика регулювання взаємовідносин між етнічними меншинами, між титульною нацією і етнічними меншинами, враховуючи декілька серйозних різновекторних чинників дестабілізації: південь, захід, схід, має бути реактивна з боку держави.

Крім того, визначальну роль у забезпеченні національної безпеки здійснює гуманітарна безпека (мовна, релігійна ситуація). Загалом, аналізуючи ті чи інші сфери, українська безпека потребує політичної і суспільної злагоди, необхідна об'єднуюча національна ідея, яка має максимально врахувати інтереси усіх.

Список використаних джерел та літератури:

1. Алещенко В. Професіоналізація Збройних Сил України: від ідеї до втілення [Текст] // Національна безпека і оборона. – 2008. – № 9 (103). – С. 33.
2. Василенко С. Створення та розвиток системи національної безпеки в умовах проголошення незалежності України [Електронний ресурс]: Василенко С. – Режим доступу: <http://bibl.kma.mk.ua/pdf/pidruchnuku/21/27.pdf>. – Заголовок з екрану.
3. Газовий ринок в Україні: стан і проблеми [Електронний ресурс] // Центр Разумкова. Національна безпека і оборона. – № 8. – 2008. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/fles/category_journal/NSD102_ukr_2.pdf. – Заголовок з екрану.
4. Дмитренко М.А. Суспільні трансформації та політичні аспекти загроз національній безпеці України [Текст]: Монографія. – К.: Знання, 2006. – 348 с.
5. Договір між Україною і Російською Федерацією про співробітництво у використанні Азовського моря і Керченської протоки від 24 грудня 2003 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=643_2005. – Заголовок з екрану.
6. Єрмоленко А. Системні недоліки Збройних Сил України на сучасному етапі [Текст] // Політичний менеджмент. – 2006. – № 2 (17). – С. 54.
7. Закон України “Про оборону України” [Текст] // Відомості Верховної Ради України (ВРУ). – 1992. – № 9. – С. 106.

8. Курас І.Ф., Рибачук М.Ф., Кирюшко М.І., Фещенко П.І. Релігія і по-літика в сучасній Україні [Текст]. – К., 2000. – С. 211.
9. Пархоменко Н., Сушко О. Кордони України: символ незавершеного державотворення [Текст] // Дзеркало тижня. – 2001. – № 26 (350). – С. 5-6.
10. Пархоменко Н., Сушко О. Кордони України: символ незавершеного державотворення [Текст]. – 2001. – № 26 (350). – С. 5-6.
11. Прибиткова І. У пошуках нових ідентичностей: Україна в етнорегіональному вимірі [Текст] // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2001. – № 3. – С. 62.
12. Рафальський О. Етнополітична ситуація а Автономній Республіці Крим як чинник стабільності в Україні // Центр інформації та документації кримських татар [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cidct.org.ua/uk/documents/>. – Заголовок з екрану.
13. “Росатом” спробує зірвати диверсифікацію поставок ядерного палива в Україну [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – 2009. – № 38 (766). – Режим доступу: // <http://www.dt.ua/2009/2229/67447/>. – Заголовок з екрану.
14. Стратегічний оборонний бюлетень України на період до 2015 року: (Біла книга України) [Текст] . – К.: Аванпост-прім. – 2004. – С. 54.
15. Сухоруков А., Темненко І. Нафтогазоносний чинник економічної безпеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/book/panorama/sukhoruk.htm>. – Заголовок з екрану.
16. Сушко О. Відмова від демаркації українсько-російського кордону [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.brama.com/cgi-bin/_rd.cgi?http://www.UkrainArt.com. – Заголовок з екрану.
17. У 2009 році співвідношення експорт-імпорт в Україні покращало в 9,6 раза [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tsn.ua/groshi/u-2009-rotsi-spivvidnoshennya-eksport-import-v-ukrayini-pokrashchalo-v-9-6-raza>.html. – Заголовок з екрану.
18. Україна і Молдова починають демаркацію кордонів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/archive/news/latest/630/630.html>. – Заголовок з екрану.